

Alguns noms propis

MUJERES LIBRES 1936-1939 EL FEMINISME REVOLUCIONARI

L'abril de 1936 un grup de dones de Madrid i Barcelona militants del moviment anarcosindicalista van fundar Mujeres Libres amb l'objectiu específic d'alliberar les dones de la seva triple esclavitud: l'esclavitud de la ignorància, l'esclavitud de dona i l'esclavitud de productora. Tot i que va durar menys de tres anys, l'organització, que publicava també una revista amb el mateix nom, va arribar a comptar amb més 20.000 afiliades majoritàriament obreres i un total de 147 agrupacions, 40 d'elles a Catalunya.

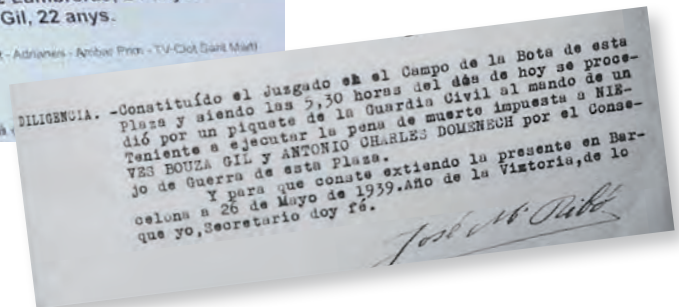
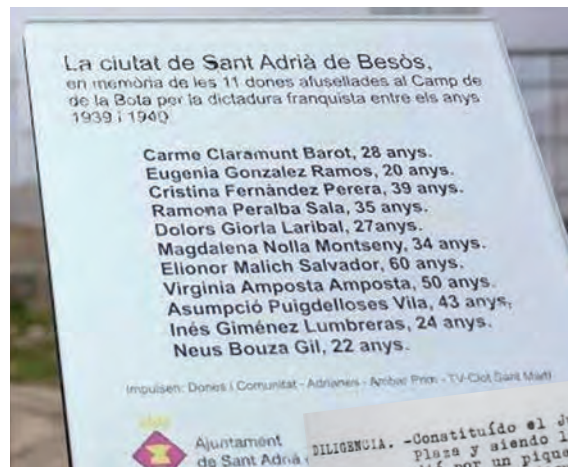
Per primera vegada a Espanya la lluita per l'alliberament de la dona es plantejava des d'una perspectiva de classe, el que la historiadora Mary Nash anomena feminisme proletari. La importància de Mujeres Libres no va ser deguda només a la seva postura clarament feminista sinó al fet d'haver articulat la primera resposta organitzada i col·lectiva a la subordinació femenina. Intentà posar en pràctica l'anarcofeminisme i desafiar tothom, també els seus companys, amb la intenció de fer una aportació específicament femenina a la revolució social.

A l'organització, però, no li va agradar mai la paraula feminisme que associava al feminisme burgès, reformista i catòlic representat a Catalunya per Dolors Monsardà, Francesca Bonne-maison o Carme Karr. Aquest feminisme conservador o burgès, aplegat a la Lliga Patriòtica, les revistes Or i Grana i Feminal, proposava, a partir de la segona dècada del segle XX, un model de dona emancipada, la nova dona moderna, i reivindicava el dret al treball assalariat i la millora i dignificació de les activitats laborals de les dones, sense posar en qüestió la missió do-

Neus Bouza Gil (1921-1939)

Activista

Era una obrera tèxtil del Poblenou afiliada a la CNT que, en començar la guerra, quan tenia divuit anys, va plegar de la fàbrica i es va allistar a les milícies. Va estar destinada a l'escola d'artilleria del Castell de les Quatre Torres del Camp de la Bota, on va fer feines a la cuina i rentant roba. En acabar la guerra no va fugir i un veí la va denunciar. Va ser detinguda per un escamot falangista el 23 de febrer de 1939, i el 8 de març la van lliurar a la policia. La van acusar d'haver participat en els afusellaments del Camp de la Bota durant la contesa. En el simulacre de judici, alguns veïns van testificar a favor seu assegurant que ella no havia portat mai cap arma. El 25 de maig, Franco va donar el sinistre «enterado», la van traslladar a la capella de la Model aquell mateix dia i l'endemà, el 26 de maig, va fer el seu últim viatge al Camp de la Bota, que ella coneixia molt bé perquè hi havia treballat. Fins i tot aquest darrer viatge és una anomalia, perquè les altres deu dones que van ser executades el 1939 no van sortir de la Model, que tota la vida va ser una presó d'homes, sinó de la presó de dones de les Corts, que estava on ara hi ha El Corte Inglés de la Diagonal. I és pel fet d'haver sortit de la Model que no ha estat comptada fins ara com a dona executada pel franquisme.

Laura Cervera Abellan (1892-1970) Cantant d'òpera

Nascuda al barri del Taulat, va ser una cantant d'òpera de tessitura soprano, d'una vida escènica curta però molt intensa. Va actuar a la Companyia d'Òpera del Gran Teatre del Liceu. Va fer moltes gires per tot l'Estat, especialment amb la companyia de Mercedes Capsir. Durant una època va utilitzar el pseudònim de Laura Sforza.

**Maria Espinalt i Font
(1910-1981)**
Soprano

Està considerada una primera figura del *bel canto*. Quan tenia dos anys va venir a viure al Poblenou amb la seva família

i estudià a les franciscanes de la Rambla. Debutà el 1927 al Teatre Victòria amb *Cançó d'amor i de guerra*. El 1930 a L'Aliança hi va cantar *Marina* i *Bohemios*. El 1931 va debutar al Liceu interpretant *Rigoletto*, acompanyada d'Hipòlit Lázaro. L'any 1932 actuà a Madrid, i també a diferents capitals de la resta d'Espanya. El govern de la República la va guardonar.

Dolores González Nicolás, la Lola (1917)
Activista

Va néixer a El Puntual, que ara és una barriada de Múrcia. De família humil i d'esquerres, va patir la repressió franquista tant en el seu entorn familiar com en carn pròpia: se li va morir un nadó per manca de llet i els metges no el van voler atendre perquè era fill d'una «roja». El marit va ser empresonat. I ambdós van fugir cap a Barcelona, on fins als anys setanta van viure en la clandestinitat. Casa seva sempre va ser refugi d'escàpols, tant de comunistes com de sindicalistes. Va tenir una parada de fruita i verdures al Mercat del Poblenou, d'on ningú se n'anava sense gènere encara que no tingués diners. Va ser una de les líders en l'acolliment dels paquistanesos que es van tancar a la parròquia del Sagrat Cor. Va viure al Poblenou fins a començaments de l'any 2017, quan la van traslladar a una residència fora del barri. L'Associació de Veïns del Poblenou i d'altres entitats li van organitzar un homenatge el juny del 2017, quan va complir cent anys.

Teresa Gisbert Alaball (1919-2013)
Teixidora i cooperativista

El seu pare treballava a Can Ribera i va ser un dels fundadors de la cooperativa La Flor de Maig, on hi va arribar a través dels Cors de Clavé. Ella va treballar de teixidora a Can Saladrigas, igual que la seva mare. Recordava amb molta precisió com era el funcionament del cooperativisme fins a l'esclat de la Guerra Civil. Les seves vivències van ser una important aportació al llibre *Un barri fet a cops de cooperació*, que va ser coeditat per l'Arxiu Històric del Poblenou. El seu autor, Marc Dalmau, li va dedicar l'obra. Gisbert explicava com es convertien les pessetes en monedes de la cooperativa i les celebracions que es feien a la granja de Cerdanyola o el Dia de la Cooperació Internacional.

**Carmen Amaya
(1918-1963)**
Bailaora

La *bailaora* i cantant Carmen Amaya va néixer al barri del Somorrostro, probablement el 1918. Va debutar als sis anys al restaurant Les Set Portes, acompanyada del seu pare, que tocava la guitarra. I ja aleshores la va veure i en va quedar enamorat el crític Sebastià Gasch. De molt jove es va convertir en una estrella internacional i en una icona del flamenc. Un flamenc que no va aprendre a cap escola, sinó que el va mamar a les barraques. Quan tornava a casa després d'una gira, anava a veure els seus al Somorrostro. Volia recordar on omplia el càntir, el safareig on rentava... Hi ha una foto molt coneguda on se la veu, ja madura, passejant pel fang rodejada de nens. Amaya va morir el 1963, tres anys abans que desaparegués el barri per raons polítiques i estètiques. S'havia de celebrar a Barcelona la Setmana Naval i l'havia de presidir Franco, que no podia veure aquell barri miserable, raó per la qual va ser esborrat del mapa en quinze dies i de la memòria col·lectiva durant cinquanta anys.

**Concha Redondo Loran
(1918-2017)**
Actriu

Va néixer a Saragossa. De molt jove va pertànyer

a les Joventuts Socialistes. A la família de la Concha hi ha tres dirigents sindicalistes que porten el cognom de Redondo.

Va fer teatre amateur al Centre Moral durant molt anys. Però el gran èxit li va arribar quan tenia 82 anys; la va veure Calixto Bieito i li va oferir el personatge de María Josefa, l'àvia boja de *La casa de Bernarda Alba*. Amb la companyia de Bieito va estar de gira durant un any i ella recordava aquells mesos com els més feliços de la seva vida. Tenia un paper breu però intens que tota la crítica va reconèixer; va rebre diversos guardons i *La Vanguardia* la va coronar com la millor actriu de l'any 1998. Bieito la va fer vestir de blanc perquè el seu personatge representava la llibertat. La María Josefa de Lorca i la Concha Redondo del Poblenou tenien en comú que eren esperits lliures.

mèstica i els rols de gènere establerts. Calia augmentar el nivell educatiu i cultural de les dones, perquè una dona culta era el millor complement i companyia i la millor mestressa de casa.

Marta Ackelsberg, en el seu llibre sobre *Mujeres Libres*, Barcelona 1999, ens aporta la visió de diferents militants de l'organització anarquista. Diu *Suceso Portales*, de Móstoles: "No somos y no fuimos feministas, luchadoras contra los hombres. No queríamos substituir la jerarquía masculina por una jerarquía femenina. Es preciso que trabajemos y luchemos juntos porque sinó no habrá revolución social. Pero hacía falta una organización propia para luchar por nosotras mismas".

En moltes ocasions *Mujeres Libres* va reivindicar la seva autonomia dins el moviment anarquista, però mai no la va aconseguir. El sindicat argumentava que una organització de dones anarquistes independent representaria un element de desunió, negatiu per a la classe treballadora. Aquestes aspiracions van quedar truncades en general per manca de cooperació i el desinterès de la resta de companys. La líder anarquista Frederica Montseny, si bé va col·laborar amb articles a la revista, es va manifestar contrària a una organització llibertària específicament femenina. Pensava que existia únicament un problema general humà, l'alliberament de l'home com a persona humana. En canvi, *Mujeres Libres* es mostrava partidària de les idees defensades per la líder treballadora tèxtil de Sabadell, l'anarquista Teresa Claramunt que ja uns anys abans afirmava que era imprescindible l'existència d'una organització específicament femenina per defensar simultàniament els interessos de la classe obrera i els de la dona.

Una de les fundadores de *Mujeres Libres*, l'escriptora madrilenya Lucía Sánchez Saornil criticava la manca d'interès dels propis companys i manifestava la seva frustració per no poder incorporar adequadament al moviment anarquista la problemàtica de la dona i els temes que els preocupaven. Escriu Lucía Sánchez en un article publicat a

Anna Garcés Delgado (1925–2008)

Decidida, ràpida, espontània, amb grans capacitats d'organització, creativa, intuïtiva i alhora rigorosa. Aquests són alguns dels adjectius que més utilitzen els seus familiars i amics per definir Anna Garcés. També ens parlen de la seva qualitat com a poetessa, però la seva gran passió va ser el ball. I és en aquest art on destaca com a ballarina, mestra, directora, coreògrafa i investigadora del món de la dansa.

Anna Garcés va col·laborar amb moltes institucions del barri, però és especialment coneguda pel seu mestratge a l'escola de dansa Anna Garcés, de la cooperativa Pau i Justícia, on va impartir classes durant 40 anys.

Maria Anna Garcés i Delgado va néixer al Poblenou, al carrer de Pere IV, l'any 1925. Inicià els seus estudis a l'Escola Cases. A l'escola fa dansa i, a partir dels set anys, balla en grups infantils. Als dotze anys comença a ballar seriosament. Com ella mateixa explicava, havia tingut la sort d'anar a l'institut-escuela a fer el batxillerat. Després de la guerra deixa els estudis.

Als catorze anys és dansaire solista a l'Esbart Folklore de Catalunya i, uns quants anys més tard, entra a formar part de l'Esbart Verdaguer com a primera figura. Actua al Palau de la Música, al Gran Teatre del Liceu en altres teatres de dins i fora de Catalunya.

L'Esbart Verdaguer, fundat l'any 1945 pel mestre i director Manuel Cu-

beles i per Josep Benet, fou un dels primers nuclis de resistència dels primers anys del franquisme. Com va dir anys més tard Josep Benet parlant dels anys quaranta: «Ja que no podem cantar ni escriure en català, ballarem en català». En reconeixement a la seva tasca, l'any 1951 la Junta Directiva li concedeix el títol de membre honorari del grup Teresina Boronat, amb la qual cosa es va convertir en l'única dansaire a ostentar aquest títol.

L'Esbart Andorrà

Anna Garcés va marxar a Andorra per treballar en una companyia d'assegurances. S'hi va estar cinc anys, però en va tenir prou per fundar un grup de danses populars, l'Esbart Andorrà de Sant Julià de Lòria, que presentà en molts festivals europeus. L'any 1952 guanya el primer Premi Internacional de Dansa a Quimper (Bretanya), i l'any següent, el segon premi en el festival que se celebra a Ciutat de Palma.

Torna a Barcelona l'any 1955 i entra a formar part del Ballet de Cambra de Barcelona, dirigit per Salvador Mello, i també participa en el grup experimental de Joan Parés, el coreògraf conegut amb el nom de Jean Corelli.

Aquell mateix any crea la seva pròpia escola de dansa per a infants seguint un programa pedagògic autodidacte basat en la barra clàssica elemental. La seva tasca més important com a mestra i coreògrafa la duu a terme a l'escola de dansa Anna Garcés, de la

cooperativa Pau i Justícia, i a L'Esclop. Feia les classes amb una professionalitat, una seriositat i una exigència notables, però alhora sabia riure i ser afectuosa amb les alumnes. Algunes d'elles són actualment professionals de la dansa.

L'energia de l'Anna era imparable. Col·laborà activament amb l'Esbart d'Antics Dansaires de Catalunya i trobem el seu nom entre els mestres de l'Esbart Verdàguer i en la direcció de l'Esbart Albada de Tàrraga i de l'Esbart Manresà de Manresa.

El seu afany de recerca i creació culmina amb la reconstrucció, juntament amb els mestres Oltra i Comas, de les danses del ball de Sant Crist de Salomó, que és un ball autosacramental d'origen medieval que es representa cada any.

L'any 1988 és guardonada amb el premi Sant Martí per l'Ajuntament de Barcelona.

L'actuació artística de l'Anna era totalment amateur. Ella treballava en una empresa barcelonina, on tenia un càrrec administratiu de responsabilitat.

Després de la jubilació es va dedicar a la gent gran i, quan Pau i Justícia va tancar, va anar al Casino de l'Aliança, on va oferir unes classes de gimnàstica suau i, sense abandonar la coreografia, va preparar balls adequats a l'edat de les alumnes. En aquesta última època de la seva vida, quan li començaven a fallar les forces, l'Anna es va sentir molt estimada per aquell grup de «noies», que són les que després del seu traspàs van aconseguir posar una placa a la rambla del Poblenou en memòria seva. Com diuen els seus amics: «Per on passava l'Anna, s'acabava ballant».

M. Antònia Casulleras

Conxita Julià i Farrés (1920)

Poetessa

Va intercanviar correspondència amb Lluís Companys, president de la Generalitat de Catalunya. La relació epistolar s'inicià quan ella va enviar un poema al president després dels fets del 6 d'octubre de 1934. La figura de Conxita Julià apareix representada com una noia amb mocador a l'escultura en honor del president que es va inaugurar l'any 1997 al passeig de Lluís Companys, de Barcelona.

Adela Chiva Granel, *la Xata* (1921- ?)

Activista

El diumenge 19 de juliol de 1936, Adela Chiva Granel, una noia de 15 anys, membre de la CNT-FAI, va ser una de les primeres a sortir al carrer per formar barricades davant de casa seva, a la carretera de Mataró (avui Pere IV), a l'altura de la placeta de Klein.

Adela era coneguda com *la Xata* i pertanyia al grup Pancho Villa de l'Ateneu del Poble Nou, del qual eren membres, entre d'altres, Agustín Roa, Pepe García i Victoriano Beltran.

L'Adela havia perdut el seu pare, militant anarcosindicalista, assassinat per pistolers de la patronal, quan feia de vigilant nocturn a la Cristaleria Cooperativa Barcelona, del carrer de Pere IV.

Engràcia Casas Garcés (1933)

Gallinaire i artista pintora

I memòria viva del barri. És la tercera generació d'una família de gallinaires. Els avis van venir de Banyoles cap al 1880. L'avi era adobador i l'àvia va començar venent pollets a la placeta d'Isabel abans

que s'inaugurés el Mercat de la Unió, d'on va ser una de les primeres paradistes. Sempre van tenir botiga al carrer d'Enna, 187 (avui Ramon Turró). L'Engràcia va aprendre a pintar amb el mestre Josep Baqué, que feia classes a Educació y Descanso. Després va passar per Arts i Oficis i per Belles Arts. Va compaginar sempre la seva activitat darrere el taulell amb la pintura, «perquè venent gallines i pollastres pintava el que em donava la gana». El 1964 ella, el seu germà Joan, Gonçal Sobrer i Emilia Castells van donar la campanada muntant una exposició alternativa de pintura en un envelat al final de la Rambla. A partir d'aquell moment sel's va conèixer com Els Quatre de l'Envelat.

Montserrat Segarra i Romanyà (1935)

Músic

L'afició per la música li ve de família.

«Vaig néixer en una casa que hi havia piano».

L'avi matern va ser escolà de Montserrat i professor de música. Amb ell tocava el piano a quatre mans. El pare també tocava aquest instrument com a aficionat. La mare cantava molt bé i va formar part de l'Associació

Obrera de Concerts, que Pau Casals va fundar el 1926. Va estudiar solfeig a l'Acadèmia Caminals i després va anar al Conservatori, on va fer piano, harmonia, composició... «Jo vaig fer la carrera dues vegades». Després va fer classes en una acadèmia i en el col·legi de les Monges de la Rambla, fins que es va casar. Va ser una de les fundadores de l'Escola de Música del Centre Moral. Durant alguns anys va tenir una escola pròpia al carrer de Lluís Companys, en tancar-la, va tornar al Centre Moral. L'any passat es va jubilar de l'escola, però continua col·laborant amb el Cor del Centre i encara fa concerts. Té un fill que també és músic, compositor i violoncel·lista.

Azucena Ginés (1934-2013) Infermera i política

Solidaritat Obrera, òrgan de premsa de la CNT, el 1935:

“La propaganda de atracción femenina hacia nuestra organización no hemos de hacerla entre las mujeres, sino entre los mismos compañeros. Que debemos comenzar por desarraigar de sus cerebros la idea de superioridad. Que cuando se les dice que todos los humanos somos iguales, entre los seres humanos está comprendida la mujer, aunque vegete entre las cosas del hogar confundida con las cacerolas y los animales domésticos. Hay que decirles que en la mujer existe una inteligencia como la suya y una sensibilidad aguda y una necesidad de superación: que antes de reformar la sociedad precisa de reformar la casa; que lo que él sueña para el provenir- la igualdad y la justicia- debe implantarlo desde hoy mismo entre los suyos: que es absurdo pedir a la mujer comprensión para los problemas de la humanidad si antes no procura despertar en la mujer que comparte con él su vida, la conciencia de la personalidad, si antes, por fin, no la eleva a la categoría de individuo. Esta y no otra, es la propaganda que puede atraer a la mujer a nuestros medios. ¿Cuál de ellas dejará de abrazar la causa que ha obrado el milagro de revelarle su ser? A la tarea pues, camaradas”

Certament en els cercles llibertaris de l'època hi havia concepcions heterogènies i fins i tot contradictòries respecte al paper i la funció de la dona. Grosso modo es manifestaven dues tendències. Per una banda la tendència, fortament influenciada per Joseph Proudhon, pare de l'anarquisme, que pensava que la funció de la dona es limitava a la gestació i criança, considerant que moral, intel·lectualment i en la seva constitució física, la dona era inferior a l'home. Aquesta opinió tot i suavitzada encara perdurava als anys trenta entre abundants militants anarquistes. Juntament amb la tendència proudhoniana coexistia una altra més d'acord amb la concepció de

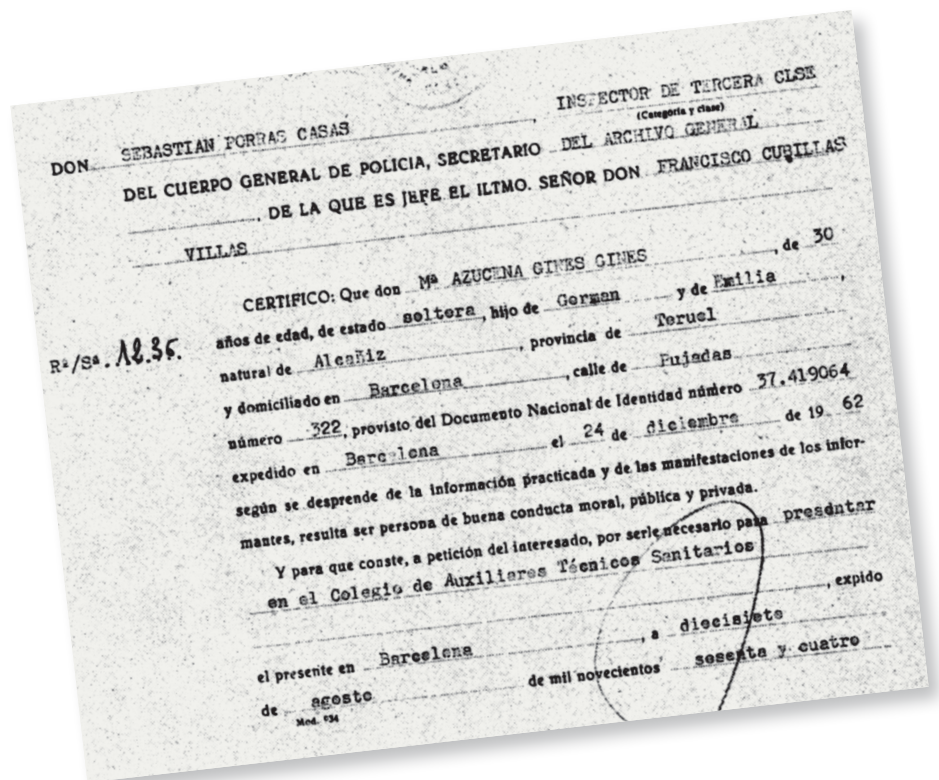

Filla d'en Germán i de l'Emilia, l'Azucena Ginés Ginés va neixer a Alcanyís, província de Terol, el 1934. Els seus oncles Manuela i Ramón van emigrar a Barcelona el 1910, on posteriorment es va traslladar tota la família. En Ramón treballava de carreter a Can Barreda, un establiment d'oli que hi havia a l'avinguda d'Icària. Amb molts esforços i superant el seu analfabetisme, la Manuela va fer-se càrrec d'una botiga de queviures al carrer de Lope de Vega, 35, que va estar en funcionament fins al 1990. Els dos eren molt altruistes i van fer pocs diners.

Poc abans de la Guerra Civil, en Germán, pare de l'Azucena, va traslladar tota la seva família a Barcelona. Ell, la seva dona, Emilia, les dues bessones, Emilia i Florencia, i l'Azucena van anar

a viure al pis de sobre de la botiga de queviures dels oncles. En Germán era republicà, militant de la UGT i comunista, però massa gran per anar a la guerra. S'exilià a França i els alemanys el van dur a un camp de concentració. De tornada a Barcelona, va anar a la presó Model.

L'Azucena va ser l'única de les filles que va estudiar. Va fer el batxillerat, l'examen d'estat i finalment els estudis d'infermera. Mentre estudiava va treballar de voluntària al Servei de Rehabilitació de l'Hospital Clínic, i allà va descobrir que la seva especialitat seria la neurologia. La poliomielitis feia estralls en aquells anys entre els nens i nenes i ella es dedicà en cos i ànima als nens malalts. Mentrestant, treballava a la farmàcia López del Poblenou per pagar-se els estudis. Fos l'hora que fos

sempre estava disposada a posar aquella injecció, a fer aquella cura. Hi havia persones que només es deixaven atendre per ella.

Militant del PSC

Finalitzats els estudis, va ser contractada pel Servei de Neurologia, dirigit pel doctor Sales i on també treballava el doctor Espadaler. Amb ell s'hi va entendre de meravella i a partir d'aquell dia ja van treballar plegats. A Sabadell, a la Clínica del Nen Jesús, treballava de fisioterapeuta. Sempre de la mà del doctor Espadaler va arribar un dia a l'Hospital de la Creu Roja de Barcelona i ja s'hi va quedar. Militant del Partit dels Socialistes de Catalunya des de la seva fundació el 1978 i de la UGT des del 1977, va pertànyer a la Comissió Executiva de Sant Martí de Provençals i a la de Barcelona, en la Secretaria de Política de Dones. Sindicalista i dona molt activa, formà part del comitè dels hospitals de la UGT i va destacar en la lluita per aconseguir que les infermeres fossin considerades un col·lectiu important dins l'equip de professionals mèdics i perquè tinguessin accés a la formació permanent i unes bones condicions de treball.

Des del any 1999 fins al 2007 formà part de l'equip de regidor socialista Francesc Narváez com a consellera de Gent Gran. El 2003 va rebre la medalla de 25 anys de militància al Partit dels Socialistes de Catalunya. L'Azucena era una persona propera, amable, respectuosa amb la gent, treballadora, molt amant de la seva professió i una sindicalista lluitadora que creia en el treball en equip. Va morir d'Alzheimer el 2013 i està enterrada al cementiri del Poblenou.

Andreu Isern

Marta Padovan (1938) Actriu

El seu nom al DNI és Conxita Alà Miquel. Va fer teatre, cinema, televisió i doblatge. Va estudiar la carrera de piano al Conservatori Municipal de Barcelona. A la dècada dels anys setanta va tenir companyia de teatre pròpia. Les seves darreres intervencions van ser a la televisió catalana, on va participar en el culebrot *Nissaga de poder* i, durant dos anys (2002-2004), en la sèrie d'humor *Majoria absoluta*.

Julia Aceituno Galán (1938) Confeccionista i veïna del Somorrostro

Nascuda a Alcaudete, a la província de Jaén. Tenia cinc germans. Els seus pares van patir repressió i presó durant els anys de la postguerra.

El pare, que ajudava els maquis amagats a la serra, el va matar la Guàrdia Civil a casa seva l'any 1946, en una operació inscrita en la persecució dels que resistien contra el franquisme. La mare va passar tres anys a la presó i la Julia i els seus germans van estar en mans de l'Auxilio Social i en un hospici de la Diputació de Jaén fins que la família es va poder reunir novament. La Julia va estudiar a una escola de la Diputació per ser telefonista.

Un dels germans va venir a Catalunya per trobar feina i va fer venir dos germans més. La Julia va venir a Barcelona amb la mare i el germà petit, José, l'any 1952, en el tren Sevillano i amb mig bitllet pagat per Càritas. Van viure tots en una petita barraca al barri del Somorrostro, a prop de la fàbrica del gas i no gaire lluny de la desembocadura del Bogatell, durant uns set anys, fins que un temporal va destruir la barraca. Van passar anys a l'estadi de Montjuïc i al pavelló de Bèlgica, també a la muntanya, fins que la família va aconseguir un habitatge. El germà José va anar a Baró de Viver, i la Julia, després de més temps d'espera, va anar al barri de la Trinitat Nova, a un petit pis del Patronat Municipal de l'Habitatge, amb patologies estructurals, on van estar des del 1959 fins al 2006, quan finalment va poder accedir al nou pis, on viu actualment.

La Julia va fer d'aprenent de sastreria i va treballar en diverses fàbriques del Poblenou, com ara Galetes Solsona, Flex i Noye (torrons i caramels). Però la seva feina al llarg de la vida ha estat de confeccionista per a diverses botigues i empreses del tèxtil a Barcelona, especialment fent treballs en vestits de núvia. Els seus germans van treballar en la construcció, els homes, i en el servei domèstic, la germana. La Julia es va casar i va tenir quatre fills i una filla; dos dels fills grans van morir.

La Julia és una de les persones que van protagonitzar el documental *Barraques. La ciutat oblidada*. Van ser seves les paraules en què lamentava l'oblit de la història del Somorrostro i altres barris de barraques i demanava que hi hagués plaques per recordar-los, fet que va motivar la petició ciutadana per recuperar-ne la memòria i la creació de la comissió ciutadana per a la recuperació de la memòria dels barris de barraques de Barcelona. El març de l'any 2011 es va anomenar oficialment platja del Somorrostro un tram de 500 metres del litoral, entre la Barceloneta i el Port Olímpic, i el novembre del 2014 es va inaugurar la placa commemorativa en homenatge als veïns del Somorrostro i els altres barris de barraques del litoral de Barcelona com ara el Bogatell, la Mar Bella, Pequín i el Camp de la Bota. Posteriorment s'han inaugurat nou plaques més arran d'aquesta petició ciutadana i dels treballs de la comissió.

S.G | A.C.

Mercè Pastor Redondo (1943) Actriu

Neboda de Concha Redondo. Va cursar estudis de declamació i teatre al Conservatori del Liceu i a l'Institut del Teatre. Va treballar a Ràdio Barcelona fent teatre radiofònic i veus als populars programes *Tambor* i *Taxi Key*. Es va dedicar professionalment al doblatge de pel·lícules al castellà. Un accident de cotxe li va provocar una invalidesa que va limitar molt el seu desenvolupament professional.

Mikhaïl Bakunin que defensava la completa igualtat entre homes i dones. Reivindicava la completa igualtat de drets i deures per ambdós sexes, i teòricament, era la visió més estesa i majoritària entre els anarquistes.

Tanmateix Lucía Sánchez Saornil i les seves companyes fundadores de Mujeres Libres, l'advocada barcelonina, Mercè Comaposada i la metgessa aragonesa, Amparo Poch, estaven convençudes que el moviment anarquista proporcionava l'únic context possible per aconseguir un veritable alliberament de les dones.

L'organització va fer extenses campanyes reivindicant menjadors populars per als treballadors per tal d'alleugerir les tasques domèstiques, però no va qüestionar en cap moment que les dones eren les responsables exclusives de la cura dels fills. Va promoure l'educació sexual, l'educació per a la maternitat conscient i la lactància natural. Potencià la llibertat sexual i la coeducació en l'ensenyament en completa igualtat, sense distinció de sexes, evitant perjudicis i tabús en les seves relacions, per facilitar després una millor aproximació i coneixement de les persones i un millor desenvolupament de les relacions entre homes i dones. Reivindicà la igualtat de salaris i més enllà, la independència econòmica de la dona per sortir de l'esclavitud. Eren conscients que tot canvi social havia de ser conseqüència d'una profunda transformació cultural i moral amb l'objectiu de viure en llibertat, eliminant l'autoritarisme imperant tant en l'àmbit privat de les relacions humanes com públic de la vida sociopolítica i encarar sense tuteles i coaccions el futur amb determinació pròpia.

Mujeres Libres no va aconseguir durant els anys de la seva existència assolir molts dels objectius que s'havia proposat. La problemàtica que va enfrontar, la doble lluita com a dona i com a treballadora, continua encara vigent en l'actualitat.

Andreu Isern

Àngels Moll i Esquerra (1944)

Actriu

Ha fet teatre i televisió. El 1983 fou guardonada amb el premi Margarida Xirgu. El 1981 va estrenar *Revolta de bruixes*, de Benet i Jornet. L'any següent comença a treballar per a la televisió i ha intervingut en els culebrotos més populars de la televisió catalana, com ara *Laberint d'Ombres*, *El cor de la ciutat* i *Ventdelplà*.

Consuelo Barea Payueta (1949-2017)

Metgessa psicoterapeuta

Es va llicenciar en Matemàtiques i en Medicina. A partir del 1995 va centrar la seva pràctica professional en la prevenció de la violència de gènere, tant donant suport a les víctimes com fent peritatges judicials, formació de professionals i assessorament a institucions. Va ser pionera a denunciar la suposada síndrome d'alienació parental (SAP), sobre la qual deia que era només un subterfugi legal que s'aplicava a les dones per imposar la custòdia compartida amb pares maltractadors. (La SAP és un terme inventat el 1985 per un psiquiatre nord-americà per definir una síndrome segons la qual alguns nens, en casos de divorcis conflictius, denigren i no volen veure un dels seus progenitors influïts per l'altre progenitor.)

Betina (1950)

Cantant

Intèrpret de la cançó *Ye-yé*, que ha cantat en català i en castellà. En el seu DNI figura com a Mercedes Massaguer Tarragó. Li deien *la Bomba* per la seva energia dalt dels escenaris. Va estudiar en el Conservatori i va debutar en un programa de Radio Nacional. Entre el 1964 i el 1967 va gravar tretze discos. El 1967 va guanyar el Festival de Benidorm amb la cançó *Entre los dos*. Aquell any també va participar en el Festival de la Cançó Mediterrània, amb una composició en català de Parera Font. Es va casar el 1972 amb un músic i va anunciar que es retirava, però va continuar oferint concerts durant 30 anys més.

Aurora Chamorro (1954)

Nedadora

Va ser 27 vegades campiona d'Espanya i disset de Catalunya. Pertanyia al Club Natació Poble Nou i la seva especialitat eren les proves de velocitat d'estil lliure i papallona. Entre el 1969 i el 1972 va batre catorze rècords de Catalunya i deu d'Espanya. Va participar 39 vegades en la selecció espanyola, en els campionats d'Europa del 1970, del Mediterrani i del Món del 1973 i en els Jocs Olímpics de Munic del 1972. Aquell any va rebre el premi al millor esportista espanyol que atorgava el diari *Mundo Deportivo* i un altre guardó per ser la millor esportista catalana. Quan va deixar la competició, va ser una de les pioneres del waterpolo femení a Catalunya.

Neus Martín Royo (1968)

Pintora

Llicenciada en Belles Arts, va estudiar també gravat a l'Escola d'Arts i Oficis de la Diputació de Barcelona. D'ella en diuen els crítics que el seu estil és «realista i impressionista» però no figuratiu, que fa «un tractament arbitrari del color» i que té influències «hopperianes». La seva obra respira nostàlgia pels paisatges desapareguts i, especialment, per l'arqueologia industrial. Ha pintat moltes fàbriques del Poblenou, tant les que encara es mantenen dempeus com les que es van enderrocar arran dels Jocs Olímpics. Exposa de manera habitual a la Sala Parés de Barcelona i també ha mostrat la seves obres en altres ciutats de Catalunya i de la resta de l'Estat. Ha participat en exposicions col·lectives a Nova York, Ginebra i París. Ha estat guardonada amb quinze premis i hi ha quadres seus en diverses col·leccions institucionals com ara les de l'Ajuntament de Barcelona, la Caixa, l'Autoritat Portuària, el Col·legi d'Economistes i l'Enciclopèdia Catalana.

Montserrat Sintés Bou (1972-2015)

Arxivera i especialista en història de l'art

Llicenciada en Geografia i Història i graduada en Arxivística i Gestió de Documents.

Va ser membre molt actiu de l'Arxiu Històric del Poblenou, i coautora de diversos llibres i comissària de les exposicions que ha impulsat la nostra entitat. Col·laboradora habitual de la revista *Icària*. En solitari és autora de monografies sobre Gonçal Sobrer, Martín Royo i Sala-Cornadó i del llibre sobre la memòria de Can Saladrigas. Va ser arxivera de l'Arxiu Municipal de Sant Martí i també va fer aquesta tasca al Parlament de Catalunya.

A proposta de l'Arxiu, se li va atorgar el premi Sant Martí 2015 «per la seva llarga trajectòria professional i cultural duta a terme al barri del Poblenou i en el conjunt de Sant Martí i per la seva contribució a la difusió de la memòria local».

Les pregoneres de la Festa Major

La primera dona pregonera fou l'actriu Àngels Moll, una poblenovina que va fer el pregó l'any 1983. Van haver de passar cinc anys perquè una altra dona, la també actriu Marta Padovan, tornés a dirigir-se als seus veïns. El pregó de Marta Padovan fou emotiu, ja que s'adreçà directament als veïns tot recordant la lleteria que tenia la seva família al barri de la França Xica.

Sis anys després, el 1994, una altra actriu, Lola Lizaran, es va convertir en pregonera. Eren anys de força presència mediàtica on es buscava gent popular, sobretot del món televisiu, que mantingués algun vincle amb el Poblenou. En el programa de la Festa Major, en un dels articles apareixia la queixa de la imatge que la sèrie *Poblenou* oferia del barri. El motiu de convidar Lola Lizaran es trobava en el fet que era una de les protagonistes del serial. Però la Coordinadora havia convidat la parella —en la ficció— de Lizaran, l'actor Alfred Luchetti, que el dia del pregó no es va presentar ni va justificar la seva absència. Amb un posat forçat, Lola Lizaran va haver d'improvisar un petit discurs. L'any següent, Gemma Nierga va ser l'encarregada del pregó. El seu lligam aleshores amb el Poblenou era haver estat actriu i col·laboradora del Centre Moral. El seu va ser un pregó poc genuí. I no és estrany que la Coordinadora decidís que de manera regular —un any sí, un any no— els pregoners fossin veïns del barri. Així, l'any 1997 el pregó va anar a càrrec de Cristina Dilla i un any després es va fer un dels pregons més recordats, el de Teresa Ferreres, la mestressa de La Licorera del Poblenou (la del lloro), la mítica taverna del carrer del Taulat. L'any 2001, el pregó el va fer l'actriu Victòria Pagès. El 2008, la poetessa Conxita Julià es va convertir en la pregonera de més edat: 88 anys. L'any 2010 es va encetar una etapa de domini femení. Durant quatre anys seguits, les dones van ocupar la tarima de la rodona. Tres d'elles del Poblenou: Maria Teresa Simó, incombustible professora de dibuix de l'Escola d'Art; Teresa Moreno, la mestressa i xef de l'orxateria El Tío Che, i Àfrica Ragel, que va llegir el seu discurs a dins del Casino, un fet inèdit. El motiu: una tempesta va obligar a tothom a resguardar-se a l'interior del local. Dempeus i envoltada de familiars, veïns i amics, l'Àfrica es va dirigir de manera espontània a tothom. L'altra pregonera fou Sílvia Cópulo. I l'any 2015 va fer el pregó Marta Mas, una ferma defensora dels drets de les dones. Havia estat la presidenta del Consell de Dones del districte i era més una lluitadora sindical que no pas una política de partit. Com ella mateixa va dir, la seva pròpia vida li va fer prendre consciència de les injustícies que patien les dones.

Joan Carles Luque